

Горан П. Илић

Универзитет у Београду, Правни факултет

КОМЕНТАР КРИВИЧНИХ ДЕЛА ПРОТИВ ИМОВИНЕ

Игор Вуковић

Службени гласник, 2023.

Иако је током друге половине XIX века скоро две деценије био судија Касационог суда, од којих је девет година провео на месту председника,¹ име др Николе Крстића није одвише познато у правничкој професији. За разлику од правника, историчарима није промакла рукописна заоставштина, односно дневничке забелешке које је др Крстић оставио Српској краљевској академији.² Приликом њиховог читања тешко је ослободити се утиска да их откуцајима по тастатури бележи проницљиви хроничар времена садашњег, а не неко који, давне 1864. године, шкрипутавим пером записује да се закони доносе наврат-нанос и да се понашамо као да смо сви најгенијалнији људи јер се све ради у последње магновење без

---

¹ Вулетић, А., Јагодић, М. (2005). „Предговор“, у: Крстић, Н. (2005). *Дневник. Приватни и јавни животи I*, (прир. А. Вулетић, М. Јагодић). Београд: Завод за уџбенике и наставна средства, 6.

² А није ни професору Слободану Јовановићу који је Крстићеве мемоаре користио као један од извора за књигу *Друџа влада Милоша и Михаила*. С обзиром на то да извор није на одговарајући начин наведен, не треба да чуди што се нека Крстићева запажања о кнежевима Милошу и Михаилу, краљевима Милану и Александру, краљици Наталији, Миливоју Петровићу Блазнавцу и Јовану Ристићу, могу учинити познатим читаоцу Јовановићеве књиге. *Ibid.*, 9, 10 и 12; Ђорговић, М. (2016). „Никола Крстић Откривени инсајдер“, у: Ђорговић, М. (2016). *Трагедија једног народа. Шта људе у Србији нагони да раде против себе*. Београд: ЈП Службени гласник, 149.

размишљања. Крстић запажа да се живи у страховитој сиротињи, а са тако осиромашеним народом не да се ништа започети. Краде се много, па грађани сами нуде новац општини да саграде апсане и да се ово зло сузбије.³

Осуђен на осмогодишњу робију због завере за припремање атентата на краља Милана, Димитрије Мита Ценић у описима свог тамновања у Калемегданској тврђави у другој половини седамдесетих и почетком осамдесетих година XIX века износи одређена запажања која донекле нуде објашњење за распрострањеност крађе у то доба. Ценић бележи да осуђеник

„...има толико разума да види: да је он мање зло учинио укравши две оке кудеље, но његове суђаје продав му кућу, земљу и све, и изагнав му децу и жену на сокак да просе. Он не зна да научно дефинише шта је то сопственост, али он има очи да види да и његову и његове деце сопственост не поштују онако исто као што он није поштовао сопственост комшије.“⁴

Без обзира на време које нас дели од часове осаме у којима један судија и један бивши осуђеник исписују своје мисли о крађи, том „класику“ имовинских кривичних дела, упркос искораку судске праксе попут оног из 1930. године када је тумачењем уз помоћ аналогije електрична енергија изједначена са „покретном ствари“ и на тај начин уведено кажњавање за крађу електричне енергије,⁵ неvezано за донете законе којима су инкриминисана кривична дела против имовине, коментаре кривичноправних прописа⁶ и збирке судских одлука,⁷ питање је да ли се може рећи да је учињен одлучујући помак у позитивном смеру? Свакако јесте, али да ли је довољан, а нарочито одлучујући, и шта још треба учинити у вези с кривичним делима против имовине, остаје упитно, нарочито ако се узму у обзир статистички подаци о кривичним делима у периоду од 2018. до 2022. године.⁸

³ Ђорговић, М. (2016). *Трагедија једног народа. Шта људе у Србији нађони да раде прошив себе*. Београд: ЈП Службени гласник, 151.

⁴ Ценић, М. (1983). *Испод земље или моја тамновања*, Београд: Просвета, 98, 99.

⁵ Срзентић, Н., Стајић, А., Лазаревић, Љ. (1987). *Кривично право Социјалистичке Федеративне Републике Југославије – Општи део*. Београд: Савремена администрација, 1987/14, 106.

⁶ Стојановић, З. (2022). *Коментар Кривичног законика*. Београд: ЈП Службени гласник 2022/12.

⁷ Трешњев, А. (2023). *Збирка судских одлука из кривичноправне материје – 300 одлука – Књига II*, Београд: ЈП Службени гласник.

⁸ Саопштење СК12, *Статистика правосуђа*, Републички завод за статистику Република Србија, бр. 184, год. LXXIII, 14. јул 2023, <https://publikacije.stat.gov.rs/G2023/Pdf/G20231184.pdf> (посећено 20. августа 2023).

Удео кривичних дела против имовине је, посматран са становишта поднетих кривичних пријава против пунолетних лица, био у просеку 43,16 %, просек оптужених је 25,94 %, док је просек осуда износио 26,38 %.

Један, по много чему значајан подухват који ће кривичном правосуђу омогућити да се делотворније суочи с бројним дилемама које искрсавају у вези са имовинским кривичним делима, јесте *Коментар кривичних дела против имовине* др Игора Вуковића, редовног професора Универзитета у Београду – Правног факултета, објављен ове године у Едицији Коментари ЈП Службеног гласника. У поређењу са осталим коментарима иза којих стоји ова издавачка кућа, дело професора Вуковића је мањег формата (А-5, 14 × 20 cm), тако да се већ спољашњим изгледом разликује од истоврсних публикација. Реч је о књизи за коју би се на француском језику рекло *maniable*, то јест да је прикладна или згодна за руковање, при чему се то односи само на њен формат и, сасвим очекивано, обим који једва да премаша 300 страница.

О садржинској страни тог *maniable* Коментара сведочи најпре списак коришћених скраћеница који обухвата акрониме или скраћенице часописа, судских и других правосудних институција, коришћених прописа уставног, конвенцијског, законског и подзаконског карактера, рачунајућу ту и неколико иностраних закона. Након тога следи списак најважнијих домаћих и с мером одабраних страних (по правилу немачких и, уз то, изузетно актуелних) дела доктринарног карактера,⁹ као и ауторских збирки судске праксе. С обзиром на то да је на све то утрошено скоро десетак страница, будући читалац би могао да помисли да је реч о још једној теоријској расправи, ту и тамо прошараној упућивањем на судску праксу. Могао би, не спорим то, али тврдим да би се грдно преварио. Ако бих желео да опишем сопствени утисак док сам испрва прелиставао, а затим дијагонално прелазио погледом преко појединих појмова, задубивши се на крају у читање одређених пасуса и читавих страница, помислио сам да у рукама имам, истина нешто већу и садржински сасвим другачију, али суштински идентичну бележницу из које Број Један, свезнајући и бесмртни шеф тајне групе TNT, црпи своју моћ. Иако се излажем ризику да ме сврстају у поборнике Платоновог учења на којем је настао велики западни мит о антиномији између знања и моћи,¹⁰ немам

---

⁹ Желим да истакнем да то нису сва дела, јер ће читалац запазити да се на неколико места у фуснотама упућује на радове појединих аутора.

¹⁰ Признајем да ми је дражи Мишел Фуко који примећује да је у европским друштвима источног Медитерана, крајем другог и почетком првог миленијума, политичка моћ увек била посредник одређеног облика знања. Michel Foucault, „La vérité et les formes juridiques“, *Chimères. Revue des schizoanalyses*, N°10/1990, 27.

ни најмању недоумицу да се, када је реч о делу о којем пишем, не ради о моћи, већ о знању.

А као пример за то ћу навести изводе из пасуса у којем се професор Вуковић осврће на електричну енергију као на ствар која се може украсти. Уз подсећање да је дело било најпре прописано у посебном кривичном законодавству, аутор предочава читаоцу да је сада то изван сваке сумње, с обзиром на чл. 112, ст. 16. КЗ,¹¹ и узгредно помиње да је исти случај у италијанском и француском праву, а затим, кроз упућивање на судску праксу која обухвата период од 2002. до 2022. године, наводи да ова законска одредба под „окриље“ крађе подводи и туђе плаћено време на интернету, припејд картицу за мобилни телефон, телефонски импулс који се троши путем тзв. хотлајна. Појашњава и да је приликом утврђивања крађе електричне енергије важно несумњиво утврдити период у којем се потрошња одвијала и тачну количину одузетих киловат-часова. Читалац у истом пасусу сазнаје да покретну ствар не представља информација, макар то била формула Кока-коле, већ би се у том случају могло говорити о постојању другог кривичног дела. Настављајући да се на сличан начин у пасусима који следе бави ембрионом, људским органима и деловима тела, вештачким имплантатима и лешом, аутор даје и одређене доктринарне путоказе домаћим судовима за случајеве с којима се они још нису сусретали. На пример, иако је неспорно да вештачки имплантати представљају ствари до тренутка уградње у људско тело, читалац је у прилици да сазна да се у упоредној литератури прави разлика између имплантата који замењује дејство дела човековог тела и оног који само допуњује функционисање дела тела, што има различите правне последице.

Обиље је таквих примера у *Коментару* професора Вуковића и бирам, насумице, још неколико. Први се односи на кривично дело превара, тачније на дилему да ли инкриминација треба да штити и противправно прибављену имовину. И крадљивац начелно ужива кривичноправну заштиту у односу на украдене ствари, а то је у складу с решењем прихваћеним код кривичног дела крађа и, уз то, одговара појму имовине који је прихваћен у нашем КЗ. Занимљива су и запажања у вези с кривичним делом изнуда. Прво се односи на дилему да ли би претњом у смислу овог кривичног дела могло да се сматра стављање у изглед неког зла које није противправно. Читалац сазнаје да се у доктрини условљавања прекида пословних односа углавном наводе као примери непостојања примера изнуде, док је сасвим супротан случај ако је реч о ситуацији у којој се

¹¹ Кривични законик – КЗ, *Службени гласник РС* 85/ 2005, 88/2005. – исправка, 107/2005. – исправка, 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016. и 35/2019.

прети предузимањем радње на коју је учинилац иначе овлашћен. Драгоцен су и разјашњења о односу изнуде као посебног облика кривичних дела принуда и уцена, а за практичаре, али не само за њих, нарочито је значајно указивање на разлике између изнуде и разбојништва. Као критеријуми разраничења су од значаја интензитет силе, затим временска и просторна веза, као и разликовање у вези с непосредним нападом на живот или тело и слабљењем воље пасивног субјекта.

За крај бих рекао понешто о неовлашћеном изношењу и уношењу културног добра, подстакнут пре свега једном епизодом из времена када је зидан Музеј савремене уметности,¹² и не тако давним случајем заплене на београдском аеродрому урамљене слике „Стражар“ коју је насликао Паја Јовановић, а власник заборавио да цариницима пријави, приликом повратка из Беча, да је у том граду купио и у отаџбину желео да унесе ово вредно уметничко дело. У свом *maniabile* Коментару професор Вуковић истиче да дело може учинити и власник културног добра, а затим читаоца упућује, сагласно пракси нашег највишег редовног суда, на матичне прописе који уређују ову материју. Насупрот мишљењу присутном у домаћој литератури да се дело може остварити искључиво у односу на покретна културна добра, аутор сматра да би у обзир дошли и покретни делови непокретних културних добара који представљају њихов функционални или естетски припадак. Иако наши позитивни прописи уређују искључиво домаћа културна добра, професор Вуковић заступа гледиште, тумачећи одговарајуће одредбе међународног и домаћег права, да кривичноправна заштита обухвата и страна културна добра, као и културне предмете као форму покретних културних добара страног порекла.

---

¹² Реч је о запису Миодрага Б. Протића, сликара и уметничког критичара, организатора, оснивача и првог управника Музеја савремене уметности у Београду (1959–1980), а по образовању дипломираног правника. У настојању да се грађевинском предузећу „7. јул“ уговорене рате редовно исплаћују како се градња Музеја не би прекидала, Протић је отишао до високог државног званичника и похвалио му се „... откупом чувене Шумановићеве *Пијане лађе*, насликане, изложене и запажене у Паризу 1927. године. Високи званичник је застао, отворио уста и кликнуо: „Сјајно, поклонићемо је Титу за рођендан; дошли сте као поручени – никако нисмо могли да смислимо...“ Чинило ми се да ћу се онесвестити. Једва сам нашао снаге да одговорим „...То би било лоше... *Пијана лађа* је образац декадентне уметности, сетите се маршалових говора против ње!“ ... Тим прилично опасним речима званичника можда нисам одбровольно да одмах нареди уплату новца за довршење Музеја, али сам слику и себе спасао.“ Протић, Миодраг Б. (1996). *Нојева барка. Поглед с краја века II (1965–1995)*. Београд: Српска књижевна задруга, 23, 24. Високи државни функционер чије име Протић не помиње био је Коча Поповић. В.: Ломпар, М. (2020). *Дух самојоричања. Прилог кривичници српске културне полиције. У сенци шућинске власи*. Београд: Catena mundi, 477.

Реченица професора Вуковића је одмерена, лишена сувишних речи, без околишења погађа *in medias res* и изражава јасну мисао проишлу из изузетног познавања материје о којој пише. Коментари кривичних дела су нумерички обележени, а анализа се одвија уз помоћ устаљеног обрасца, обухватајући неретко и поједина питања на која се не обраћа довољно или нимало пажње у домаћој литератури, тако да је веома добро решење што се у сваком пасусу налази болдован кључни појам и, по потреби, делови појединих реченица истакнути курзивом. Драгоцени су и подаци који су по правилу садржани у завршном пасусу коментара сваког кривичног дела, јер упућују на проценат изречених кривичних санкција.

С обзиром на то да се већ више од једне деценије бавим, с неколико уважених колега, радом на коментарисању одредаба кривичног процесног законодавства, при чему сваки пут настојимо да новим издањем ствар померимо унапред, немам ни најмању недоумицу да кажем да је професор др Игор Вуковић *Коментаром кривичних дела *прошв имовине** подигао пречку на виши ниво и свима нама, ауторима издања на чијим корицама стоји назив ЈП Службени гласник, упутио „изазов“ да покушамо, бар с приближно истом мером посвећености, да достигнемо нови стандард. Ако је за неку утеху, професор Вуковић је према себи био и захтевнији, јер би ново, измењено и допуњено издање *maniable Коментара* морало да оправда високе домете које је сам поставио. Уједно, слободан сам да изразим очекивање да ће се професор Игор Вуковић у догледно време прихватити писања коментара који би, уместо одређене групе кривичних дела, обухватио целокупну материју из области материјалног кривичног права. *Dixi et salvavi animam meam.*